



# Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

## Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

**Danskernes Historie Online** er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

### Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

### Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

### Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

# ØSTIFTERNES AANDSSVAGEANSTALT

MED EN OVERSIGT  
OVER DANSK AANDSSVAGEFORSORGS  
HISTORIE

DET 8. NORDISKE  
SÆRFORSORGS MØDE I KØBENHAVN  
I JUNI 1931

---

KØBENHAVN  
TRYKT HOS J. H. SCHULTZ A.S.  
1931

# ØSTIFTERNES AANDSSVAGEANSTALT

MED EN OVERSIGT  
OVER DANSK AANDSSVAGEFORSORGS  
HISTORIE

DET 8. NORDISKE  
SÆRFORSORGS MØDE I KØBENHAVN  
I JUNI 1931



LANDSARKIVET FOR SJÆLLAND  
BIBLIOTEKET

KØBENHAVN  
TRYKT HOS J. H. SCHULTZ A.S.  
1931

# I. Oversigt over Dansk Aandssvageforsorgs Historie.

## A. Udviklingen indtil 1902.

INDTIL Midten af det 19. Aarhundrede var i Danmark — som i andre europæiske Kulturlande — de aandssvages og sindssyges Kaar overmaade sørgelige. Størsteparten var overladt til deres Familier, hvem det paa-hvilede at beskytte Samfundet imod dem, og som derfor lod dem bevogte eller indespærre i Bure eller Trækasser i afsides Dele af Husene. Det op-gives, at der i Danmark omkring 1840 fandtes 133 saadanne private Daare-kister. Dersom paagældende Familie ikke kunde eller vilde paatage sig Bevogtningen, blev de af det offentlige anbragt i de Daarekister, som i Henhold til kgl. Reskript af 3. Januar 1738 af Stiftsøvrighederne var ind-rettede i Forbindelse med Provinspsygehusene; hvor saadanne Daarekister ikke fandtes, blev de almindelige Arrestlokaler taget i Brug.

Imidlertid opstod der omkring Aarhundredets Midte, særlig i Frankrig og Tyskland, en Bevægelse for at indrette Helbredelsesanstalter for saavel sindssyge som aandssvage. Dette Arbejde vakte ogsaa Opmærksomhed her i Landet, og i 1852 oprettedes den første egentlige Helbredelsesanstalt for sindssyge (Hospitalet ved Aarhus), i 1855 den første Aandssvageanstalt. Medens Sindssygehospitalet oprettedes som en Statsinstitution, var Aands-svageanstaltens Oprettelse Resultatet af en Indbydelse, som en 6 Mands Komité udsendte gennem Dagbladene »til ved Bidrag at fremme Oprettelsen af en Helbredelsesanstalt for idiotiske, svagsindige og epileptiske Børn i København«. Komiteens Formand var Dr. med. Hübertz, der i Skrift og Tale i flere Aar havde arbejdet energisk for at vække Offentlighedens Inter-esse for Aandssvagesagen. Der indkom ogsaa saa mange Bidrag, at Komiteen den 25. August 1855 for 25 000 Kr. kunde købe det historisk bekendte

### Gamle Bakkehus

i Rahbeks Allé og indrette dette til Beboelse for 20 aandssvage Børn. An-stalten aabnedes den 15. November 1855 med Dr. Hübertz som Forstander. Kun 14 Dage efter afgik han ved Døden. Han efterfulgtes som Forstander af Pædagogen H. P. Duurloo. I Anstaltens Statutter, som fastsattes i De-cember 1855, fastslaas, at Anstalten har til Hovedopgave at give de optagne Børn Opdragelse, Uddannelse og mulig Helbredelse eller Forbedring næst passende Vejledning og Pleje; endvidere Logis, Kost, Vask, Lys og Varme samt Lægetilsyn og Medicin. Der kan kun optages saadanne idiotiske, svag-

sindige og epileptiske Børn, hvis Tilstand giver Haab om Helbredelse eller Forbedring. Optagelsesalderen laa imellem det 5. og 15. Aar; Betalingen var 600 Kr. aarlig. Der kunde ydes uformuende samt Kommuner Moderation for indtil  $\frac{1}{2}$  af Beløbet. Anstalten lededes af en Komité paa 5 Medlemmer under Overtilsyn af Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet.

I de 2 første Aar nød Anstalten ingen offentlig Understøttelse, men allerede 1857 fik Anstalten af Justitsministeriet Tilladelse til at drive et Industrielotteri, hvis første Aarsoverskud (i 1860) androg ca. 9 000 Kr. Anstalten kunde nu lade opføre den store, smukke Bygning, hvori Institutionen siden har haft til Huse. Den blev derefter ikke alene en Opdragelsesanstalt, men ogsaa en Plejeanstalt, og i 1862 ombyttede man Navnet »Helbredelsesanstalt« med det mere neutrale »Idiotanstalt«.

Arbejdet hæmmedes iøvrigt meget af, at alle Grader af aandssvage levede under samme Tag og i nær Berøring med hinanden. Ganske vist havde man 1870 opført et Plejehjem paa Bakkehusets Grund for ca. 30 Asylister af begge Køn og i 1875 oprettet et lignende mindre Asyl i den gamle Rahbekske Gaard, ligesom man i 1882 ved Opførelsen af en ny Plejestiftelse opnaaede at adskille de mandlige og kvindelige Asylister, men den tilbageblevne Skoleafdelings Elever var dog paa alt for forskellige Intelligensstadier, og først i 1887 lykkedes det ved Opførelsen af et særligt Børneasyl i det Rahbekske Hus at udskille fra Skolen de mange Børn, som ganske manglede intellektuelle Udviklingsmuligheder. Trods denne Forbedring viste der sig dog hurtigt Vanskeligheder for en tilfredsstillende Klassifikation, dels som Følge af Skolens Lidenhed, dels fordi Asylerne paa Grund af Pladsmangel ikke i tilstrækkelig Grad kunde aftage Asylisterne. Imidlertid opnaaede Anstalten i 1889 en Arv paa ca. 100 000 Kr. (efter Baron Juel Brockdorff), og man købte nu Landejendommen

### **Ebberødgaard**

ved Birkerød. Denne ca. 100 Tønder Land store Ejendom havde en fortrinlig Beliggenhed kun 20 Minutters Gang fra Birkerød Station og dog naturligt isoleret ved Skove og Bakker. Gaarden var ved Købet meget forsømt, men der opførtes nye Bygninger, og i 1892 toges disse i Brug, idet samtlige arbejdsføre og Asylister fra Gl. Bakkehus (i et Antal af 131) overflyttedes til Anstalten. Alumnernes Antal steg allerede i 1893 til 250 og har siden været i jævn Stigning.

Gl. Bakkehus blev nu omdannet til et rent Skolehjem, og den samlede Anstalt, der fik Navnet »Aandssvageanstalten Gl. Bakkehus-Ebberødgaard«, fremtraadte nu som en fuldstændig Aandssvageanstalt, i Stand til efter Omstændighederne at opdrage, undervise, beskæftige eller blot forsøge aandssvage af hvilken som helst Grad og Alder, uden at den ene Gruppe behøvede at genere eller generes af den anden.

### **Den Kellerske Anstalt.**

10 Aar efter Grundlæggelsen af Gl. Bakkehus — altsaa i Aaret 1865 — oprettede cand. theol. Johan Keller, der var Forstander for en Døvsstumme-

skole, hvor der undervistes efter Talemetoden, en Afdeling for aandssvage Børn. Skolelokalet var beliggende i en Baggaard i St. Kongensgade 59, men i 1869 flyttede Keller sin Abnormanstalt ud i en ny, i sunde og gode Omgivelser beliggende Bygning, Baggesensgade 4 paa Nørrebro. I 1872 havde Anstalten 102 Elever, faa Aar efter 170.

I 1879 vedtog Rigsdagen, at der skulde bevilges Keller et Laan paa 110 000 Kr. til Oprettelse af et Asyl for uheldelig aandssvage, og at der aarlig skulde ydes denne Anstalt 15 000 Kr. i Tilskud til Fripladser. Dette førte til Indrettelsen af Asylet *Karens Minde* i Kongens Enghave. Det var beregnet for 60 Asylister, et Tal der dog hurtigt blev overskredet.

Inden Johan Keller døde i 1884 (kun 54 Aar gammel), havde han yderligere i en lejet Bolig i Meinungsgade paa Nørrebro faaet oprettet en »Undervisningsanstalt for de særligt abnorme Børn« d. v. s. for Børn, som var aandssvage-døvstumme, aandssvage-blinde eller døvstumme-blinde. Endvidere var oprettet som Filial til selve Hovedanstalten en Afdeling for aandelig udviklingsdygtige Børn i Ejendommen »*Solitude*« i Bangertsgade paa Nørrebro.

Johan Kellers Virksomhed førtes videre af hans Søn Christian Keller, og der foretoges i de nærmest følgende Aar adskillige Udvidelser. 1885 oprettedes i »*Villa Moitlau*« paa Nørrebro en lille Afdeling for aandssvage og epileptiske Smaa børn. Samme Aar købtes en mindre Ejendom *Lillemosegaard* ved Lyngby til Asyl for aandssvage Mænd. I 1886 lejedes nær ved Karens Minde en Villa, der fik Navnet »*Popina*«, i hvilken der oprettedes et Hjem for aandssvage Smaa børn. I 1889 indrettedes i en Villa (*Lille Godthaab*) paa Fuglebakken ved København et Arbejdshjem for aandssvage Kvinder. Denne Afdeling flyttedes i 1892 ud til *Gammellosehus*, en ved Køb erhvervet Ejendom beliggende lige overfor Lillemosegaard. I 1893 oprettedes et Asyl for aandssvage Dreng i Villa »*Tertia*« paa Frederiksberg.

Trods disse mange Udvidelser var Pladsmanglen dog følelig. Fra 1894 til 1898 søgtes der om Optagelse paa de Kellerske Anstalter for 528 aandssvage. Kun 240 af disse blev optagne. — Der var ialt paa dette Tidspunkt (1898) ca. 600 Alumner paa Kellers Anstalt og et lignende Antal paa Anstalten Gl. Bakkehus-Ebberødgaard. Endvidere var ved Aandssvageanstaltens Medvirkning ca. 90 aandssvage anbragt i privat Pleje under Tilsyn af Anstaltens Forstandere og mod en Betaling fra Staten i Forening med Kommunerne af et vist aarligt Beløb, som Regel 200 Kr. Men Ekspektancelisterne var stadig voksende, og i 1898 vedtog Rigsdagen at yde den Kellerske Anstalt et Laan paa 1 250 000 Kr. til Anlæg af en ny Anstalt i *Brejning* ved Vejle Fjord. I de følgende Aar opførtes paa dette Terræn det store Antal Bygninger, hvoraf Brejning-Anstalten kom til at bestaa, og efterhaanden overflyttedes Anstaltens Alumner fra de hidtidige Afdelinger i og omkring København. Det hidtilværende Skolehjem i Baggesensgade samt alle de Asylafdelinger, der var installeret i lejede Lokaler, nedlagdes, derimod overdroges Arbejdshjemmene paa Lillemosegaard og Gammellosehus ved Lyngby saavel som Asylet paa Karens Minde til Anstalten Gl. Bakkehus-Ebberødgaard.

## B. Ordningen af 1902.

Fra 1. April 1902 fandtes der i Overensstemmelse med foranstaaende 2 Aandssvageanstalter, nemlig:

1) »*De sjællandske Aandssvageanstalter*«, der optog aandssvage fra de danske Øer undtagen Fyn, og som omfattede Anstalterne Gl. Bakkehus, Ebberødgaard, Karens Minde, Lillemosegaard og Gammelmossehus.

2) *Den Kellerske Aandssvageanstalt i Brejning*, der optog aandssvage fra Jylland og Fyn.

Ved Lov af 21. Februar 1902 blev der fra Statens Side truffet en endelig Ordning og fastsat de Hovedregler, hvorefter Anstalterne endnu i 1931 i det væsentlige arbejder. Begge Anstalter betragtes som private selvejende Institutioner, der ledes af hver sin Bestyrelse paa 3 Medlemmer, som for 3 Aar ad Gangen udnævnes af Ministeren (oprindelig Undervisningsministeren, senere Socialministeren, da Aandssvageforsorgen fra 1924 overførtes fra Undervisnings- til Socialministeriet). Ministeriet fastsætter gennem en Vedtægt de nærmere Regler for Anstaltens Drift. For hver Anstalt skal der afgives et fuldstændigt Aarsregnskab til Ministeriet, efter at Regnskabet er revideret og decideret ved Bestyrelsens Foranstaltning. Ministeriet sørger for, at det indsendte Regnskab gennemgaas af en kritisk Revisor, hvis Beretning tilstilles Statsrevisorerne, der afgiver Betænkning til Rigsdagen, samtidig med at Betænkningen over Statsregnskabet tilstilles Tingene.

Bestyrelsen vedtager Aarsbudgetterne efter Forslag fra Forstanderen samt alle Bevillinger udenfor Aarsbudgetterne. Den tager Bestemmelse om Anbringelsen af Anstaltens kontante Formue, om Laan til Anstalten og om alle Sager vedrørende Anstaltens Ejendomme og Bygninger. Dog udkræves Ministerens Samtykke til Afhændelse og Bortleje af Grunde og Bygninger, til Indkøb af Grunde, til Opførelse af nye Bygninger, til større Hovedreparationer og til Optagelse af Prioritetslaan, hvilket Samtykke i Lighed hermed ogsaa udkræves til andre Behæftelser af Ejendommene end de foran nævnte.

Elever, Husassistenter og andet løst Personale antages af Anstaltens Forstander (Overlægen eller den administrative Leder); det faste Personale ansættes af Bestyrelsen. Ved Antagelse af Anstaltsledere skal Ministeriets Approbation indhentes. Siden 1920 har der eksisteret et fælles Lønnings- og Pensionsreglement for Anstalternes faste Folk (Tjenestemænd). Disse har i alt væsentlig den samme Lønningsordning som Statens Tjenestemænd. De er pensionsberettigede.

Anmodning om Optagelse rettes til Bestyrelsen. Overlægen afgør paa Grundlag af de foreliggende lægelige Oplysninger, om vedkommende kan henføres under Aandssvageforsorgen (kan betragtes som aandssvag). Overlægen fordeler Alumnerne mellem Afdelingerne (Skolehjem, Arbejdshjem, Plejehjem osv.). Maanedlige Oversigter over Anstalternes Alumner og de paa Venteliste staaende indgives til Ministeriet.

For uformuende aandssvage ydes et bestemt Tilskud fra vedkommende Forsørgelseskommune. Dette Beløb blev i 1902 fastsat til 300 Kr.

for hver; i 1911 forhøjedes det til 350 Kr., i 1920 til 600 Kr. pr. Alumne. Det er nu nedsat til 500 Kr. og kan yderligere nedsættes af Ministeriet, hvis Prisforholdene taler derfor; det maa dog ikke udgøre mindre end  $\frac{5}{12}$  af det gennemsnitlige Udgiftsbeløb (Lov af 22. December 1928). Dersom Kommunen finder, at vedkommende Forsørger ikke behøver kommunalt Tilskud, maa det Beløb, Kommunen ellers skulde udrede, betales af Forsørgeren, da dette ingensinde kan dækkes af Statens Tilskud. Ej heller kan der ydes Stats-tilskud, dersom den aandssvage selv har Formue. Iøvrigt er Bestyrelsen for Anstalten bemyndiget til at lade Statsbidraget helt eller delvist dække det Beløb, som ligger udover det kommunale Beløb.

I 1902 var Statsbidraget begrænset til højst at udgøre 300 Kr. pr. Alumne; efter Loven af 1920 kunde Statens Tilskud udgøre indtil 900 Kr. pr. Alumne. Maksimum er siden 1928 700 Kr., hvortil kommer Kommunernes 500 Kr. Siden Verdenskrigens Tid har Praktis iøvrigt været, at Staten har dækket Anstaltens Underskud ved Bevilling paa Finansloven, beregnet saaledes, at man i de samlede, budgetterede Udgifter har fradraget:

- 1) Anstaltens Hjemmeindtægter.
- 2) Indtægter fra Legater, Gaver etc.
- 3) Forsørgeres og Selvbetaleres Kontingenter.
- 4) De kommunale Bidrag.

Paa Finansloven for 1931—32 er Statens Bidrag til Aandssvagefor-sorgen 2 958 000 Kr.

## **C. Udviklingen efter 1902.**

Efter at Ordningen af 1902 var truffet, er de vigtigste Begivenheder i de danske Aandssvageanstalters Historie følgende:

- 1) Oprettelsen af Aandssvageanstalten i Ribe i 1907.
- 2) Oprettelsen af den Kellerske Anstalts Filial paa Livø i 1911.
- 3) Oprettelsen af Vodskov Aandssvageanstalt i 1915.
- 4) Oprettelsen af Anstalten paa Sprogø i 1923.
- 5) Udvidelsen af Ebberødgaard 1918—24.
- 6) Ordningen med Aandssvagehjemmet Korsevad 1926.
- 7) Oprettelsen af Løgumgaard 1928—29.
- 8) Oprettelsen af Rødbygaard 1928—30.

Desuden er der Tid til anden foregaaet en Række mindre Udvidelser, bl. a. har man i 1926 opført en Fløj til den gamle Hovedbygning paa Gammelsehus, saaledes at Antallet af Alumner er forhøjet fra 50 til 100; i 1928 har Anstalten i Brejning erhvervet Landbrugsgaarden Fuglekær-gaard, og i 1930 har Gl. Bakkehus opnaaet en Ordning, hvorved 10 Elever anbringes til Oplæring i Landbrug paa Overdrevsgaarden paa Enø.

### **1. Aandssvageanstalten i Ribe.**

Der var i 1904—05 1 605 Pladser paa de 2 store Anstalter, men dette svarede langt fra til Landets Behov, Ventelisterne indeholdt mellem 2 og



300 Personer, og der viste sig en jævn Stigning Maaned for Maaned i Ekspektanternes Tal. Det bestemtes derfor ved Lov af 10. Februar 1905, at der af Statskassen skulde ydes et Laan paa 450 000 Kr. til Opførelse og Udstyrelse af en Aandssvageanstalt ved Ribe. Anstalten beregnedes til 180 Patienter, fordelt paa 3 Plejehjem, det ene for Børn, det andet for voksne Mænd og det tredie for voksne Kvinder. Samtidig fastsattes det i nævnte Lov, at Anstaltens Ledelse og Forhold til Statsmagten skulde være ganske tilsvarende de to ældre Anstalters.

## 2. Oprettelsen af Livø Anstalt.

Den 1. April 1911 overtog den Kellerske Anstalt Øen Livø i Limfjorden med alle de paa Øen værende Bygninger og den til samme hørende Fiskeriret i Limfjorden for en Købesum af 168 000 Kr. Anstalten, der ledes af samme Bestyrelse og Forstander, som leder Brejning-Anstalten, er beregnet til Internering af aandssvage Mænd, hvis forbryderiske Tilbøjeligheder i Retning af Brandstiftelse, Sædelighedsforbrydelser og Voldshandlinger i Forbindelse med Vagabondage berettiger Samfundet til at uskadeliggøre dem, uden at det er nødvendigt at spærre dem inde.

## 3. Oprettelsen af Vodskov Aandssvageanstalt.

Skønt Anstalten ved Ribe hurtigt blev bragt op til 400 Anstaltspladser, og den Kellerske Anstalts Alumnetal forøgedes til 1 000 og den sjællandske til ca. 900, var der dog i 1914—15 stor Trang til nye Pladser. Ventelisterne omfattede i Begyndelsen af 1914 ca. 600 Ekspektanter. Der fremkom derfor Planer om at anlægge en ny Aandssvageanstalt. I 1913 fremsatte Sagfører Olesen et Tilbud, hvorved han stillede et Areal paa omtrent 150 Tønder Land af den ham tilhørende Ejendom i Hammer Bakker i Vodskov, Nord for Nørre Sundby, gratis til Raadighed for en Aandssvageanstalt. Ved Lov af 10. Maj 1915 bestemtes det, at der af Statskassen skulde ydes et Laan paa 185 000 Kr. til Oprettelsen af en saadan. Den nye Anstalt blev en selvstændig Anstalt, hvis Forhold med Hensyn til Ledelsen og Forholdet til Staten er ordnet tilsvarende de øvrige Anstalters.

## 4. Anstalten paa Sprogø.

Sprogø i Storebælt overgik 1923 til Den Kellerske Aandssvageanstalt og der oprettedes et Kvindehjem paa 28 Pladser beregnet paa de Grænsetilfælde, der paa Grund af Vagabondage og seksuelle Udskejelser var vanskelige at have paa en aaben Anstalt. Pladsantallet forhøjes 1930 til 44, men Belægningen har det sidste Aar været oppe paa gennemsnitlig 50 Kvinder. Øens Areal er 80 Tønder Land, deraf 35 Tdr. til Landbrug og 2 Tdr. Land Have. Kvinderne beskæftiges ved Landbrug, Havebrug, Mejeri, Vaskeri, Strykning, Vævning, Systue, Køkken og almindelig Husgerning.

## 5. Udvidelse af Ebberødgaard.

I 1918 skred man paa Grund af den stadig voksende Pladsmangel til at fordoble Antallet af Ebberødgaards Pladser (fra 450 til 900). Samtidig

gennemførtes en langt bedre Adskillelse mellem Alumnerne, idet der for Mændene blev bygget et stort Asylkompleks imod Nord, for Kvinderne et lignende Komplex imod Syd; de hidtidige Asylafdelinger blev forbeholdt Børn. Avlsgaarden blev indrettet til Værksteder og en ny Avlsgaard opført i Forbindelse med Arealets betydelige Udvidelse. Køkkenet blev ombygget, de tekniske Forhold helt igennem moderniserede og nye Tjenesteboliger opført. Ombygningen m. v. strakte sig over 6 Aar og kostede ca. 5 150 000 Kr.

## 6. Korsevad.

I Februar 1926 godkendte Socialministeriet den Ordning mellem den sjællandske Aandssvageanstalts Bestyrelse og Læge Fru Bloch Hjorth, der ledede et privat Aandssvagehjem, Korsevad ved Ringsted, at Anstalten kunde indlægge Alumner paa Korsevad under tilsvarende Betingelser (Tilskud fra Stat og Kommune eller Forsørger) som gældende for Indlæggelse paa den sjællandske Aandssvageanstalt. Anstaltens Overlæge fører Tilsyn med Hjemmet, som har ca. 30 Alumnepladser, af hvilke Anstalten har belagt de fleste (f. T. 28).

## 7. Løgumgaard.

Aandssvageanstalten »Løgumgaard«s gamle Bygninger med Areal blev af Forretningsudvalget for Løgumgaard Efterskole og Præliminærkursus i Marts 1928 overdraget Bestyrelsen for Aandssvageanstalten i Ribe. Købesummen var — inklusive to mindre Ejendomme m. m. — ca. 226 600 Kr. Den egentlige Etableringsudgift udgjorde ca. 591 000 Kr. Anstalten er beliggende 3 km fra Løgumkloster og ca. 20 km fra Tønder. Pladsantallet er 150, deraf 50 for Børn.

## 8. Rødbygaard.

Trods de senere Aars betydelige Udvidelser var der i 1927—28 stor Trang til nye Anstaltspladser særlig paa de jydsk Anstalter, og Opmærksomheden blev da henvendt paa Havnebyen i Rødby, hvor store økonomiske Sammenbrud medførte, at Bygninger afhændedes til Nedrivningspriser. Rødby Kommune overdrog den sjællandske Aandssvageanstalt en Del Bygninger og Grunde, andre købtes af private Institutioner for meget smaa Priser, og Staten bevilgede 1 060 000 Kr. til de nødvendige Køb, de gamle Bygningers Restaurering og de supplerende Bygningers Opførelse, Montering m. v. Anstalten toges i Brug i November 1929 efter en Byggeperiode paa ca. 1½ Aar. Den er normeret med 400 Pladser, foruden 16 Sygehussenge.

Paa Rødbygaards Arealer opførtes 1929—30 to lukkede Afdelinger, den ene (A) beregnet for asociale Alumner ∅: Individuer, der er uimodtagelige for almindelig Opdragelse og som ved deres Handlinger, Opførelse og Livsførelse maa betegnes som farlige for den offentlige Sikkerhed, den anden (B) beregnet for aandssvage med vagabonderende Tilbøjeligheder. Afdeling A har Plads til 30 Alumner, Afdeling B til 36. De to Afdelingers Anlægs-sum androg ca. 685 000 Kr. De blev taget i Brug i August 1930.

Efter Oprettelsen af Rødbygaard ændredes Navnet »Den sjællandske Aandssvageanstalt« til »Østifternes Aandssvageanstalt«, og til dennes Om-

raade for Optagelse af aandssvage henførtes (i hvert Fald delvis) Fyns Stift, der hidtil havde hørt til den Kellerske Anstalt; derved aflastedes dennes store Venteliste.

### D. Den kontrollerede Familiepleje.

Den Mand, der før nogen anden havde kæmpet for Aandssvagesagen i Danmark, og som kun i 14 Dage kom til at staa paa Posten som Gamle Bakkehus' Forstander, før han døde, Dr. med. J. R. Hübertz, havde ogsaa haft Øje for de Vanskeligheder, der vilde møde den aandssvage ved Overgangen fra Anstalt til Livet, at der her var et Omraade, der vilde stille særlige Krav.

Men først 25 Aar efter Hübertz' Død fik Forstander Johan Keller paa Finansloven 1879—80 en Bevilling paa 1 000 Kr. til »Forsøg med aandssvages Anbringelse i praktisk Virksomhed«.

Fra denne Begyndelse udvikledes den kontrollerede Familiepleje, og 15 Aar senere, 1895, havde Gl. Bakkehus 50 af sine Elever anbragt paa denne Maade hos private Familier, fortrinsvis hos mindre Landbrugere, hvem der betaltes et aarligt Vederlag for den aandssvage paa indtil 200 Kr. Forstanderen for Gl. Bakkehus havde Tilsynet med de anbragte Elever.

Gennem Aarene har denne Anbringelsesform taget stærkt Opsving, saaledes at der for Tiden er anbragt 710 Alumner i kontrolleret Familiepleje, deraf 340 fra Østifternes Aandssvageanstalt.

En Del Forældre ser nødtigt, at deres aandssvage Barn kommer paa Anstalt, og paa den anden Side har de ikke Raad til selv at skaffe det den fornødne Pleje og Pasning i Hjemmet. Hvis Forholdene saa iøvrigt gør det forsvarligt at lade den aandssvage blive i Hjemmet, gives der ham eller hende en aarlig Understøttelse fra Stat og Kommune, og den aandssvage inddrages under den kontrollerede Familieplejes Tilsyn.

Det sker ogsaa, at aandssvage, der har været en Aarrække paa Aandssvageanstalt, nu af dennes Overlæge skønnes egnet til Anbringelse i Forældres eller Slægtninges Hjem og derfor udskrives til denne Forsorg. Denne Del af den kontrollerede Familiepleje er betegnet som »Hjemmeplejen«.

Den egentlige kontrollerede Familiepleje benytter Anbringelse i private Plejehjem, og hidtil har et tilstrækkeligt Antal saadanne selv meldt sig til Tjeneste baade paa Landet og i Byerne og har beholdt Alumnen gennem mange Aar eller gennem hele Livet.

Den Understøttelse, der ydes af Stat og Kommune varierer fra 0—600 Kr. Ved Anbringelsen skal den aandssvage have et bestemt Udstyr, som det derefter er Plejehjemmets Pligt at vedligeholde og forny. Der oprettes en Overenskomst mellem Plejehjemmet og Tilsynet.

## E. Den nuværende Ordning.

Der er 4 selvstændige Aandssvageanstalter, nemlig:

I. Østifternes Aandssvageanstalt, der omfatter:

- 1) *Gl. Bakkehus* i København med Overdrevsgaarden paa Enø.
- 2) *Ebberødgaard* ved Birkerød.
- 3) *Karens Minde* i Valby, København.
- 4) *Lillemosegaard* med *Gammelmosehus* ved Lyngby.
- 5) *Rødbygaard* i Rødbyhavn.

Hertil kommer det private Aandssvagehjem *Korsevad* ved Ringsted, hvis Pladser væsentligst belægges fra Østifternes Aandssvageanstalt.

II. Den Kellerske Aandssvageanstalt i Brejning, der foruden Landbrugshjemmet *Fuglekærgaard* omfatter Filialerne paa *Livø* og *Sprogø*.

III. Aandssvageanstalten i Ribe med Filialen *Løgumgaard* ved Løgumkloster.

IV. Vodskov Aandssvageanstalt.

Det normerede Antal Pladser er den 1. Juni 1931 følgende:

I. Østifternes Anstalt:		Paa Anstalt	I kontrolleret Familiepleje	Ialt
Gl. Bakkehus . . . . .	225			
Ebberødgaard . . . . .	1 033			
Karens Minde . . . . .	153			
Lillemosegaard . . . . .	125			
Gammelmosehus . . . . .	100			
Rødbygaard . . . . .	466			
Korsevad . . . . . ca.	28			
	-----	2 130	341	2 471
II. Den Kellerske Anstalt:				
Brejning . . . . .	1 400			
Livø . . . . .	95			
Sprogø . . . . .	44			
	-----	1 539	210	1 749
III. Ribe Anstalt:				
Ribe . . . . .	490			
Løgumgaard . . . . .	150			
	-----	640	125	765
IV. Vodskov Anstalt . . . . .		140	34	174
		-----	-----	-----
		4 449	710	5 159

Der er i 1931 ydet Bevilling til en Udvidelse af Vodskov Anstalt med 36 Pladser, saaledes at dennes Normeringstal kommer op paa 176.

## II. Østifternes Aandssvageanstalt.

### 1. Gamle Bakkehus.

Skolehjemmet er beliggende Rahbeksallé 21, København.

Fra Christiansborg Slot tager man med Linie 6 over Raadhuspladsen (fra Raadhuspladsen tillige med Linie 15) til Slotskroen og gaar ad Bakkegaardsallé til Rahbeksallé, nogle faa Minutters Gang.

Gamle Bakkehus grundlagdes 1855 som den første danske Aandssvageanstalt.

Hjemmet har 215 Pladser, der væsentlig er optaget af Børn, der er i Stand til at modtage Undervisning.

Den trefløjede *Hovedbygning* (Afd. A), der opførtes 1860, har Plads til 20 mindre Dreng og 70 Piger.

Der findes i Stueetagen Sang-, Gymnastik- og Sløjdsal, Spisestuer med Anretterkøkken for Børnene og Personalet, Beboelse for Forstander og Portner samt Kontorer.

Paa 1ste Sal findes 11 Skolelokaler, af hvilke et er indrettet for Undervisning i Smaasøjld og et for Anskuelsesundervisning; endvidere er her en Sovesal for de største Piger og Plejemoderens Værelser, nogle Personaleværelser samt Besøgstue.

I Midterfløjens øverste Etage er Børnenes Sovestuer.

Børnene i Hovedskolen er delt i 7 Klasser, og endvidere er der efter Behov 1—2 Dreng- og Pigearbejdsklasser, i hvilke Kønnene altsaa er adskilt, medens der ellers er Fællesskole; i disse Arbejdsklasser undervises der fortrinsvis i manuelle Fag.

Paa *Drengehjemmet* (Afd. C), opført 1882, er der Plads til 68 større Dreng.

I Stueetagen er Spisesal og Dagligstuer, et Tekøkken, Bad og Omklædningsrum samt nogle Personaleværelser.

Paa 1ste og 2den Sal er Sovestuer og Plejemoderens Værelser.

*Forsøgsafdelingen* (Afd. B), opført 1870, har 28 Dreng- og 30 Pigepladser.

Der findes her foruden Børnenes og Personalets Beboelsesrum, en Vævestue, en Børnehaveklasse med tilstødende Legeværelse og en Forsøgsklasse.

Afdelingen rummer endvidere 4 Sygestuer med Sygeplejerskens tiliggende Værelser og en Tandklinik.

Hver af de tre Afdelinger har sin egen Legeplads, og i Parken findes en stor Boldplads og Børnenes Skolehave.

Endelig er der en særlig Økonomi- og Vaskeribygning, opført 1883. Den er f. T. under delvis Ombygning og Hovedreparation.

I det paa Anstaltens Grund liggende 2-fløjede »Rahbeks Hus« benyttes den ene Fløj vedvarende af Anstalten, idet der er indrettet en Tjenestebolig og nogle Personaleværelser; den anden Fløj er indrettet som Minde-

stuer for den »litterære Guldalders« Digtere. Det var i dette Hus den oprindelige Anstalt installeredes (15. November 1855).

Gamle Bakkehus har som *Skolehjem* den Opgave at bibringe Børnene saa meget som muligt af elementære Kundskaber og praktiske Færdigheder, for at de senere i Livet i egne Hjem eller ude i Plejehjem ogsaa kan fylde en lille Plads.

Som den første, og gennem en Del Aar eneste, danske Aandssvageanstalt fik Gamle Bakkehus oprindelig meget komplicerede Opgaver at løse; men ved Oprettelsen af de senere store Anstalter under Østifternes Aandssvageanstalt — sidst Rødbygaard — er Gamle Bakkehus mere og mere blevet rent Skolehjem.

Ogsaa for Oplæringen i Overgangsaaene maa der tilrettelægges særlige Forhold for det aandssvage Barn, og for 10 konfirmerede Drengene fra Gamle Bakkehus er der i Foraaret 1930 indrettet en Koloni paa Overdrevsgaarden paa Enø ved Karrebæksminde. Drengene opøves her i praktisk Landbrugsarbejde for senere at anbringes i Pladser under kontrolleret Familiepleje.

Paa Enø har Gl. Bakkehus ogsaa en Sommerlejr for de Børn, der intet Hjem har at komme til i Sommerferien.

Personalet bestaar af følgende Tjenestemænd:

1 Forstander, 1 Overlærerinde, 9 Lærere og Lærerinder, 3 Plejemødre, 1 Økonoma, 1 Oldfrue, 1 Kedelpasser og Portner, 1 Sygeplejerske, 1 Assistent hos Plejemoder paa Afd. A, 2 praktiske Medhjælpere, 9 Plejersker, 1 Skolebetjent,

samt honorarlønnet Personale:

1 Medhjælper, 1 Kontorist, 1 Børnehaveoverlærerinde, 1 Assistent hos Oldfruen, 1 Vaskeriassistent, 3 Natplejersker, 1 Syerske, 5 Plejeelever, 7 Husassistenter.

## 2. Ebberødgaard.

Anstalten er beliggende ca. 3 km fra Jernbanestationen Birkerød paa Nordbanen.

Ebberødgaard er et Arbejds- og Plejehjem. Ejendommen Ebberødgaard erhvervedes i 1890, og i 1892 tilkøbtes en Bondegaard i Ravnsnæs. Det samlede Areal udgjorde 65,6 ha, Hartkorn ialt 11 Tdr. 1 Skp. Under den sidste store Udvidelse, 1918—24, har Anstalten yderligere i 1919 købt et Areal paa ca. 21 ha, og Anstaltens samlede Jordtilliggende udgør nu 86,6 ha, hvoraf 56 ha Ager og Eng, 10 ha Skov, 13 ha Anlæg, Veje og Byggepladser samt 7,6 ha Køkkenhave. Det samlede Hartkorn er 14 Tdr. 1 Skp.

Initiativet til Oprettelsen af Ebberødgaard-Anstalten toges af daværende Departementschef i Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet Asmussen, der var Formand for Bestyrelsen for Anstalten Gl. Bakkehus. Efter at Anstalten i 1889 havde modtaget en Arv paa ca. 100 000 Kr. efter afdøde Baron Juel Brockdorff, erhvervede man 1890 Ebberødgaard, og Planen var her at indrette en Landbrugskoloni (Arbejdshjem) for 200

arbejdsføre mandlige Alumner; under Udførelsen af Planen gik man imidlertid et Skridt videre, idet man bestemte sig til ogsaa at indrette Asyler. I Løbet af godt 1 Aar var Anstalten færdig til at tages i Brug, og der var Plads til 400 aandssvage, nemlig et Arbejdskompleks for 100 Kvinder og 100 Mænd og et Asylkompleks med 200 Pladser. Der var stærk Tilgang af Asylister. Arbejdskomplekset blev ikke straks fyldt, men 2 Aar efter Oprettelsen var alle 400 Pladser optagne.

Økonomien var fra først af kun beregnet paa 200 Alumner; denne Afdeling maatte da udvides, og i 1896 opførtes der en særlig Vaskeribygning, hvorhos Køkkenet blev udvidet.

I 1901 opførtes et særligt Sygehus og særlig Overlægebolig.

I 1918—24 foretoges den foran omtalte store Udvidelse nemlig med: 2 Mandsasyler med Celleafdelinger, der senere er erstattet med Vagtafdelinger.

1 Kvinde-Arbejdsafdeling.

1 Kvinde-Arbejdsafdeling med Sygegang.

2 Kvinde-Asyler, den ene med Celleafdeling, som senere er omlavet til Vagtafdeling.

1 Tuberkuloseafdeling.

1 Avlsgaard med Forvalterbolig, der flyttedes udenfor det egentlige Anstaltskompleks, hvor samtidig de gamle Avlsbygninger omdannedes til Værkstedslokaler for mandlige Patienter.

Udvidelsen af Køkkenet med et nyt Dampkøkken.

Opførelse af Reservelægebolig og af en Bolig for Inspektricer og Natplejersker.

For at lette Oversigten over Anstalten, som den var før denne Udvidelse, og som den blev efter Udvidelsen, henvises til vedføjede Oversigtsplan over Ebberødgaard Aandssvageanstalt.

Med Hensyn til Betegnelsen af de enkelte Bygninger eller Bygningsdele bemærkes, at de med 1—19 mærkede er Funktionærboliger; Administrationsbygninger m. v. er mærkede I—X, medens Alumnebygningerne er mærkede med Bogstaverne A—Ø. De enkelte Bygninger og Bygningsdele indenfor de 3 Grupper er følgende:

1. Overlægens Bolig.
2. Inspektricebolig.
3. Reservelægebolig.
5. Inspektrice- og Natplejerskebolig.
6. Portnerbolig.
8. Inspektørbolig.
9. Bolig for 1 Afdelingsassistent og 1 Økonomiassistent.
10. Bolig for 1 Chauffør og 1 Fyrbøder.
11. Bolig for Maskinmestrene.
12. Bolig for 1 Afdelingsassistent og 1 Fyrbøder.
13. Gammel Bondegaard, Bolig for 1 Fyrbøder.
15. Forvalterbolig.
16. Gartnerbolig.

- 18. Skomagermesterbolig.
- 19. Bolig for Bagermester og Fodermester.
  - I. Kontorer og Depoter.
  - II. Køkkenafdelingen.
- III. Vaskeri.
- IV. Bageri.
- V. Ny Avlsgaard.
- (VI.—VIII. er Have og Kirkegaard).
- IX. Kedelhus.
- X. Centralvarmeanlæg.
  - A. Badstue.
  - B. Børneafdeling.
  - C. Kvindeasyl.
  - D. Børneasyl.
  - E. Afdeling for lamme Børn.
  - F. Arbejdshjem for Kvinder.
  - G. Arbejdshjem med Sygegang for Kvinder.
  - H. Kvindeasyl.
- Hx. Kvindeasyl.
- K. Arbejdshjem for Mænd.
- L. Arbejdshjem for Mænd.
- M. Arbejdshjem for Mænd.
- N. Arbejdshjem for Mænd.
- O. Arbejdshjem for Mænd.
- P. Mandsasyl.
- Q. Mandsasyl.
- R. Arbejdskoloni for arbejdsføre Mænd.
- S. Sygehus.
- T. Tuberkuloseafdeling.
- Ø. Værkstedbygninger.

Efter Udvidelsen ligger, som det fremgaar af Oversigtskortet, alle Mandsafdelingerne nord for Vejen »Biskop Swanes Allé«, der fører ind til Anstalten. Syd for Vejen ligger Børneafdelingerne og Kvindeafdelingerne.

Før Udvidelsen kunde Anstalten rumme ca. 195 voksne mandlige Alumner, fordelt i 1 Mandsasyl og 3 Arbejdsafdelinger, ca. 180 voksne kvindelige Alumner, anbragt i 2 Arbejdshjem og 1 Asyl, samt 70 Drengene i 1 Børneasyl (de smaa Piger henvistes til Karens Minde). Desuden fandtes der en Villa, indrettet til nogle faa bedrebetalende Kvinder. Sygehuset havde Plads til 18 Senge.

Da Byggeplanen var fuldført, var der Plads til 930 Alumner, nemlig:

Mandlige Asylisten . . . . .	ca. 150
— Halvasylisten . . . . .	- 120
— arbejdsføre . . . . .	- 150

At overføre . . . ca. 420



	Overført... ca.	420
Kvindelige Asylister.....	-	120
— Halvasylister.....	-	76
— arbejdsføre.....	-	60
Børn under 15 Aar.....	-	210
Tuberkulosehospital (40).....	-	44
Sygehus (18).		

Ialt... ca. 930

Der er senere ved mindre Udvidelser og Forandringer af Afdelingerne og ved mindre Nybygninger indvundet 103 Pladser for Patienter og nogle Funktionærer. Patienternes Fordeling vil fremgaa af nedenstaaende Oversigt.

Anstaltens daglige Drift ledes af Overlægen og Inspektøren. Overlægen leder alle de Forretninger, der vedrører Alumnerne Optagelse og Udskrivning, deres Pleje og Behandling i enhver Henseende, samt Diciplin saavel blandt dem som blandt Plejepersonalet paa Afdelingerne. Han har Ansvar for de hygiejniske og sanitære Forhold. Overlægen har Overtilsynet med Patientlokalerne og Værkstederne, og han antager det underordnede Personale paa de nævnte Afdelinger. Inspektøren, der tillige er Regnskabsfører og Kasserer, leder Anstaltens Økonomi, herunder Husholdningen, Avlsbruget, Haven, Vaskeriet, Bageriet, Depoterne, Systuen og Maskinhuset, foretager Indkøbene, for saa vidt Bestyrelsen ikke foranlediger dem foretagne, fører Tilsyn med Anstaltens Bygninger og Materiel, sørger for Vedligeholdelse og Assurance, aflægger Regnskab og affatter det aarlige Budgetforslag. Han antager det underordnede Personale ved de af ham ledede Afdelinger.

Overlægen har som Hjælpere: 1 Iste Reservelæge, 1 assisterende Læge, 1 Inspektrice for Mandsafdelingen, 1 Inspektrice for Børne- og Kvindefdelingene, 1 Natinspektrice for hele Anstalten, 1 Massøse, 4 Værkstedledere og 3 Haandværkere samt nedenstaaende Personale paa de forskellige Afdelinger:

	Antal norm. Senge	Pleje- mødre	Sygepl. el. 1. Pl.	Plejere o/el. Elever	Hus- assi- stenter
<i>Afd. B.</i> (Børneafd. Sygeg. m. Vævest. & Knipling).	70	1	»	9	1
<i>Afd. C.</i> (Kvindeasyl m. Sygegang & Vagtgang)..	82	1	»	11	2
<i>Afd. D.</i> (Børneafd. m. Sygegang).....	70	1	»	10	2
<i>Afd. E.</i> (Børneafd. f. lamme)	25	1	»	4	»
<i>Afd. F.</i> (Kv. Arbejdsafd. m. Vævest. Knipling m. v.).....	60	1	»	7	»
<i>Afd. G.</i> (Kv. Arbejdsafd. m. Sygegang).....	77	1	»	7	»
At overføre...	384	6	0	48	5

	Antal norm. Senge	Pleje- mødre	Sygepl, el. I. Pl.	Plejere o/el. Elev	Hus- assi- stenter
Overført...	384	6	0	48	5
<i>Afd. H.</i> (Kvindeasyl m. Vagt- gang).....	80	1	»	9	»
<i>Afd. Hx.</i> (lukket Kvindeafd. f. delvis arbejdsføre) ..	52	1	»	6	»
<i>Afd. K.</i> (Mands Arb. Afd.)..	30	»	»	2	1
<i>Afd. L.</i> (Mands Afd. f. unge Mænd m. Knipling).	60	»	»	5	2
<i>Afd. M.</i> (gl. Mænd).....	60	1	»	6	1
<i>Afd. N.</i> (egentl. arbejdsføre).	60	»	»	5	1
<i>Afd. O.</i> (egentl. arbejdsføre).	60	»	»	4	1
<i>Afd. P.</i> (lukket Afd. m. Sygeg. & Vagtafd.).....	84	1	»	13	3
<i>Afd. Q.</i> (lukket Afd. m. Vagt- gang).....	98	»	1	15	1
<i>Afd. R.</i> (Arbejdsafd.).....	15	»	»	2	»
<i>Afd. S.</i> (Sygehus).....	(40)	»	1	4	2
<i>Afd. T.</i> (Tuberkulosehospital)	50	1	»	9	3
Ialt...	1 033	11	2	128	20

Inspektøren har som Hjælpere:

Paa Kontoret: 1 Materialforvalter, 1 Kontorfuldmægtig, 1 Kontorist og 1 Kontorelev.

I Køkkenet: 1 Køkkenbestyrerinde, 1 Underøkonoma, 1 1ste Køkkenassistent, 1 2den Køkkenassistent, 1 Økonomibetjent, 3 Køkkenelever, 9 Køkkenpiger og 1 Stuepige.

I Vaskeriet: 1 Vaskeribestyrerinde, 1 Vaskeribetjent, 1 Medhjælper, 4 Vaskeripiger og 1 Vaskerikarl.

Paa Systuen: 1 Oldfrue, 6 Syersker, 1 Syerskelev, 3 Stuepiger.

I Maskinhuset: 1 1ste Maskinmester, 1 2den Maskinmester, 3 faglærte Fyrbødere, og 4 ikke faglærte Fyrbødere.

Paa Avlsgaarden: 1 Avlsforvalter, 1 Fodermester, 3 Karle og 1 Husassistent.

I Haven: 1 Gartner, 2 Gartnermedhjælpere, 1 Gartnerelev, 1 Havemand.

I Bageriet: 1 Bagermester og 1 Bagerimedhjælper.

Desuden 1 Portner, 1 Vægter, 1 Kusk, 1 Depotmedhjælper, 2 Afløsningsmedhjælpere.

### 3. Karens Minde.

Denne Anstalt er beliggende i Kongens Enghave i Valby i Københavns Kommune. Man kommer med Udgangspunktet Christiansborg Slot lettest ud til Anstalten ved at tage Sporvogn Linie 10 paa Holmens Bro med Omstigning til Linie 3 (Frederiksholm). Omstigningen finder Sted paa Enghave Plads, og man kører til Linie 3's Endestation og fortsætter til

Fods ad Enghavevej (ca. 10 Minutters Spadseretur). Ved Endestationen er der en Holdeplads for Lillebiler, hvor man for 70 Øre kan hyre en Bil til Anstalten.

Karens Minde er et Plejehjem for Pigebørn. Der er ingen Skole, og der optages kun Børn, der er for svagt udviklede til at kunne modtage Skoleundervisning. Patienterne er dog ikke udelukkende Børn, idet en Del forbliver paa Anstalten efter deres fyldte 18. Aar. Der er Plads til ca. 150 Patienter. Heraf er de 100 Børn fordelt paa 4 Afdelinger med 25 paa hver Afdeling, ca. 20 kvindelige Asylister paa en særskilt Afdeling og for Tiden 30 arbejdsføre, hvoraf 7 Mænd og 23 Kvinder.

Hovedbygningen er for Hovedpartens Vedkommende opført 1880. I denne findes Plejehjemmets 4 Børneafdelinger, 2 i Stuen og 2 paa 1ste Sal. Hver af Afdelingerne bestaar af 1 Opholdsrum, 2 Soveværelser og 1 lille Sygeværelse; naar det ikke bruges til Sygeværelse, anvendes det til Soveværelse (3 à 4 Senge). Desuden er der 2 Badeværelser, altsaa 1 for 2 Afdelinger tilsammen. Endelig er der i begge Etager en Glasveranda mod Syd; den anvendes særlig til de syge og vanføre Børn af begge Afdelinger i vedkommende Etage. Endvidere findes i denne Bygning i Loftsetagen Soverum for mandlige og kvindelige arbejdsføre Alumner.

I to i 1905 og 1914 opførte Tilbygninger findes Forstanderindens Lejlighed, Køkken, 4 Spisestuer, 2 Opvaskerrum, Bolig for 2 Plejemødre, 22 Funktionærværelser, Systue, 2 Syge- og Isolationsværelser og 1 Badeværelse for Funktionærer. Desuden findes i Loftsetagen den særskilte Afdeling for ca. 20 kvindelige Asylister samt 1 Plejerskeværelse, Garderobe, Depot m. m.

Foruden Hovedbygningen med Tilbygninger findes der en Staldbygning med Kostald, Hestestald, Lo og Værksteder samt Lejlighed for Kusken og Vaskeribestyrrerinden.

Endvidere findes der en Vaskeribygning med Vaskerum, Rullestue og Tørreloft m. v.

Det samlede Areal, Gaardsplads og Have iberegnet, udgør 17½ Td. Land, hvoraf ca. 6 Tdr. Land er dyrket Jord og ca. 1 Td. Land er Køkkenhave; Hartkornet er 6 Skp. Der holdes 1 Hest og 3 Køer.

Personalet bestaar af: 1 Forstanderinde, 2 Plejemødre, 1 Gartner, 1 Økonoma, 1 Vaskeribestyrrerinde, 1 Kusk, 2 Syersker og 8 Plejersker. Foruden dette faste Personale er der Plejerskeelever og Husassistenter (13 à 14 ialt).

Hver af Plejemødrene har 2 Børneafdelinger, beliggende i samme Etage. Den ene Plejemoder leder desuden Asylistafdelingen.

#### 4. Lillemosegaard med Gammelmosehus.

Disse Anstalter er beliggende henholdsvis i Gladsaxe og Gentofte Kommune, men Afstanden imellem dem er dog saa ringe, at de drives under et med samme Forstander osv. Anstalterne er beliggende ca. 12 km fra København, nærmest Stationerne Buddinge paa Slangerupbanen (ca. 1 km fra Stationen) og Lyngby paa Nordbanen (ca. 3 km fra Stationen). Man

kan fra København ogsaa tage Sporvogn, nemlig Linie 5 til Søborg, hvorfra man i Lillebil eller til Fods naar ud til Anstalten (Afstand ca. 2,5 km).

Anstalten er beregnet for voksne Halvasylister, nemlig 125 Mænd paa Lillemosegaard og 100 Kvinder paa Gammelmosehus. Ca. 35 Mænd og 10 Kvinder er arbejdsføre, medens Resten er Halvasylister. Alumnernes Klassificering er nøje gennemført, saa at Anstalten nu kun huser Halvasylister og de fornødne arbejdsføre. Ved Halvasylister forstås rolige, renlige og krampefri Alumner, der ikke lider af Tuberkulose eller anden alvorlig Sygdom, og som kan nøjes med et mindre Tilsyn og taale en relativ stor Frihed.

Alumnetilgangen sker udelukkende fra Gl. Bakkehus og særlig fra Ebberødgaard, hvorved opnaas, at kun egnede Alumner optages her. Viser det sig Tid efter anden, at en Alumne paa Grund af Sygdom, daarlig Opførsel eller anden Aarsag ikke egner sig til Ophold her, ombyttes den straks med en bedre egnet fra Ebberødgaard. Ved en saadan Ordning er opnaaet, at Anstaltens Plads kan udnyttes til det yderste, og ved det mindre Personalehold kan Anstalten drives særlig billigt.

*Lillemosegaard* bestaar af en Række Bygninger:

Hovedbygningen, der er opført 1887 af Johan Kellers Enke, rummer i Kælderen Køkken, Spisestuer for 25 arbejdsføre og et Hold Personale samt et Par Betækningsrum.

I Hovedbygningens Stuetage findes 2 Opholdsstuer for 60 Alumner samt Funktionær-Spisestue, Sygestue og 3 Personale-Værelser.

Paa 1ste Sal er der 2 Sovesale for de ovennævnte 60 Alumner samt Besøgstue. Endelig findes der i Tagetagen (2den Sal) 1 Opholdsstue og 1 Sovestue for 18 Alumner (Anstaltens ringeste Afdeling) samt 5 Personale-Værelser.

Tæt ved Hovedbygningen ligger en i 1888 opført Sovesalsbygning for 25 arbejdsføre Alumner.

I Flugt med Hovedbygningen — adskilt ved en Klosetbygning og et Badeanlæg — ligger 1 Vaskeribygning, som nu benyttes til en Afdeling for 20 arbejdsføre til Landbruget. I Stueetagens vestre Halvdel er Opholdsstue og i den modsatte Halvdel er Sovestue. Paa 1ste Sal og Loftet er bl. a. Depotrum.

Avlsgaarden er opført 1912 og bestaar af 4 Bygninger. I Bygningen ligeoverfor Kostalden er indrettet Værksted, Vognporte m. v. Paa Loftet er Kornmagasin. I en Bygning, der forbinder de to fornævnte Bygninger, er indrettet Stald til 5 Heste og 1 Følboks samt Mælkekølingsanlæg.

Svinehusene er forsynet med store Løbegaarde i Forbindelse med vedvarende Græsmark. Der er Plads til 50 à 60 Svin.

I 1924 er efter Brand opført en Lade og i 1929 er bygget en stor aaben Trælade med Zinktag. Yderligere er der et Redskabshus i Nærheden af Laderne.

Forstanderboligen, der er beliggende vis-avis Hovedbygningen, er den sidste Rest af den gamle Bondegaard, hvoraf Lillemosegaard er blevet til.

*Gammelmosehus* bestaar af følgende Bygninger:

Hovedbygningen er opført 1892. Her findes i Stueetagen 2 Opholdsstuer for 50 Alumner, Plejemoderens 2 Værelser, 1 Badeværelse, 1 Funktionær-Spisestue samt Kontor. De 2 sidstnævnte Værelser benyttes tillige som Besøgsstuer.

Paa 1ste Sal er en stor Sovestue for en stor Del af ovennævnte 50 Alumner, 1 Sygeværelse og 1 Systue. I Loftsetagen er der 1 Værelse for 3 arbejdsføre og 1 Personale-Værelse.

Ved en lukket Forbindelsesgang er i 1926 opført en ny Afdeling til 50 Alumner. I dennes Stueetage findes en meget stor Opholdsstue for 50 Alumner. I den østre Gavl er en mindre Stue med 3 Senge, der er bestemt til Sygestue. I vestre Gavl er 2 Betækningsrum. Paa 1ste Sal er Sovestue for de fleste af ovennævnte 50 Alumner samt en mindre Stue med 3 Senge, særlig bestemt for Alumner, der ikke saa godt egner sig til at ligge i en stor Stue; endvidere er der indrettet et mindre Rum med 10 Haandvaske.

I Loftsetagen er indrettet 8 Personale-Værelser og 2 Depotrum.

Vis-avis den nye Afdeling ligger en i 1912 opført Køkkenbygning, der ved en lukket Gang staar i Forbindelse med Hovedbygningen.

Af den gamle 3-længede Bondegaard, som var den oprindelige Gaard, der blev købt af Professor Keller og indrettet til Anstalt, staar nu kun 2 Længer tilbage. I den bedste Længe er nogle disponible Personale-Værelser; i den anden er Opbevaringsrum for Landbrugsmaskiner, Brændehus m. v.

Til Lillemosegaard med Gammelmosehus's Landbrug hører ca. 30 Tdr. Land, hvortil kommer et lejet Areal paa ca. 35 Tdr. Land, der er overtaget i Efteraaret 1930. Der drives stor Roe- og Lucerneavl, og der holdes for Tiden en Besætning paa 5 Heste, 23 Køer og 100 Svin, men Kobesætningen agtes bragt op til ca. 40 Køer.

Foruden et meget betydeligt Salg af Mælk, Svin og Smaagrise leverer Landbruget hele Anstaltens Forbrug af Kartoffler, Mælk, Æg m. v.

Anstaltens Haver, Veje og Gaardspladser spænder over et Areal af ca. 20 Tdr. Land; deraf er ca. 6 Tdr. Land Nyttehave.

I Forbindelse med Haven staar den ca. 100 Tdr. Land store »Gammelmose«, der tilhører Staten og er fredet i 1. Klasse. Mosen er overladt til Anstalten mod Fredning og Tilsyn. Her fældes aarlig ca. 50 rm. Brænde. Mosen holdes saavidt muligt som Park med afstukne Gange, Hækkeklipping m. v.

Ved den samlede Anstalt er ansat følgende Personale:

1 Forstander, 1 Læge (sammen med Gl. Bakkehus og Karens Minde), 1 Gartner, 2 Plejemødre, 2 Depotbestyrerinder, 2 Økonomaer, 1 Huggehusmand, 6 Plejere og Plejersker, 8 Plejeelever, 2 Afdelingspiger, 5 Køkkenpiger, 1 Avlskarl, 1 Fodermester.

## 5. Rødbygaard.

Denne Anstalt er beliggende ved Lollands Sydøstkyst, 172 km fra København, i Havnebyen Rødbyhavn; Jernbanerejsen København—Rødbyhavn tager ca. 5 Timer.

Bortset fra de lukkede Afdelinger, der helt igennem er Nybygninger, er Anstalten opført ved Omdannelse af og Tilbygning til Privathuse (jfr. Redegørelsen foran under I, C, 8). Kun en enkelt af Bygningerne, »Skippergaarden«, er opført i flere Etager.

Anstaltens samlede Areal udgør ca. 19 ha; Havejorden udgør 7,2, Avlsjorden 7,4 ha.

Foruden de egentlige Anstaltsbygninger ejer Anstalten et betydeligt Antal af Byens Huse, navnlig i Torvegade og paa K. H. Kofoedsvej. En Del af disse udlejes privat, men flere og flere inddrages som Tjenesteboliger. Desuden har Anstalten ca. 100 Personaleværelser (Enkeltværelser).

Iøvrigt henvises til vedføjede Oversigtskort. Den sort optrukne Linie angiver Anstaltens Grænser.

Anstalten ledes af en Forstander og en Anstaltslæge. Den er normeret med 466 Alumner, hvoraf 66 paa de lukkede Afdelinger.

*De lukkede Afdelinger* bestaar af 2 Bygninger Afdelingerne A. og B.

*Afdeling A.* er indrettet for 30 asociale Alumner (jfr. foran). De er fordelt mellem 2 Afdelinger med 15 i hver. Der er indrettet Eensengssovestuer til alle Alumner. De 15 Værelser er placerede om en let oversigtbar lys Gang. Dette Afsnit af Bygningen kan aflaaes fra Dagrømmene. Af disse findes der paa hver af de 2 15 Mands Afdelinger 1 Opholdsstue, 1 Spisestue og 4 Arbejdsstuer, der giver rigelig Værkstedspads til samtlige Alumner, saaledes at 4 arbejder sammen. Endvidere findes paa hver af disse Underafdelinger 1 Køkken, 1 Depot, 1 Badeværelse og 1 Toiletrum. Fælles for begge Underafdelinger er et Vagtlokale med tilstødende Modtagelsesbad. I Bygningens Tagetage, der er uden Forbindelse med de egentlige Afdelinger, findes 10 Personaleværelser. Under hele Bygningen findes Kældergange, hvorfra Reparation af de tekniske Installationer kan foretages. Umiddelbart op til Bygningen støder en af en 5 Meter høj Mur indhegnet Gaardsplads saa stor, at der kan blive Lejlighed til Sport (Fodbold o. lign.). Personalet ved denne Afdeling bestaar af 1 Overplejer, 2 1ste Plejere og 11 Plejere.

*Afdeling B.*, der er en 2-Etages Vinkelbygning, har 36 Pladser og rummer de mindre farlige Psykopater. Personalet bestaar af 1 Overplejer, 2 Førsteplejere og 11 Plejere. I den østlige Sidebygning findes Sovesturene, nemlig 8 4-Sengs og 4 1-Sengs, halvt i hver Etage, i hvilke der desuden er 1 Depot, 1 Badeværelse og 1 Toiletrum. I den nordlige Sidebygning eller Hovedfløj findes saavel i Stueetagen som paa 1ste Sal: 1 Dagrum, 1 Spisestue og 1 Køkken, samt i Stueetagen: 1 Vagtlokale og 1 Lægeværelse. Paa 1ste Sal findes en 4-Sengs Sygestue. Under denne Fløj er der forskellige Kælderrum, heriblandt et stort (tvedelt) Værksted- eller Arbejdsrum. Bygningen omgives af en ret stor Gaardsplads, der indhegnes af en 5 Meter høj Mur. I Tilslutning hertil indhegnes ca. 1 ha Jord med Traadvæv. Enkelte af Alumnerne anvendes til Rengøring paa Afdelingen. Resten beskæftiges om Sommeren med Havearbejde, om Vinteren med Værkstedarbejde.

*Den almindelige Anstalt.*

Den tidligere *Skippergaard* bestaar af Afdelingerne C., D., E. og M.

*Afdeling C.* i Langfløjens Stueetage har Plads til 48 Dreng. I denne Afdeling findes 1 12-Sengs, 2 10-Sengs og 2 8-Sengs Sovestuer, 1 stor Opholds- og Spisestue, 1 Køkken, 1 Besøgsstue m. v.

I Langfløjens Kælderetage findes en Række Rum, hvoraf 3 er indrettet til Værkstedslokaler.

*Afdeling D.* i Skippergaardens Østfløj er indrettet til Sygeafdeling for 28 Dreng. I denne Afdeling findes 1 15-Sengs, 1 5-Sengs og 2 4-Sengs Sovestuer, 1 mindre Opholdsstue, 1 Køkken m. v. I Kælderetagen findes Depot og en Cyklestald med Plads til ca. 20 Cykler.

*Afdeling E.* betegner Skippergaardens Vestfløj. Denne Afdeling er indrettet til Sygeafdeling for 28 Mænd. Afdelingen er iøvrigt indrettet nøjagtigt som Afdeling D. I Kælderetagen findes en Sektionsstue.

*Afdeling M.* (Mandshjem) i Skippergaardens Langfløjs Tagetage er en aaben Afdeling for 24 arbejdsføre Mænd; Afdelingen rummer 2 12-Sengs Sovestuer, 1 Spise- og Opholdsstue, 1 mindre Opholdsstue, 1 Køkken.

*Afdeling F.* (Mandsasyl) er en Afdeling for 72 mandlige Asylister; Afdelingen er indrettet saaledes, at Sovestuerne findes i Stueetagen og Opholdsværelserne m. v. i Tagetagen. I Stueetagen er der 4 13-Sengs Sovestuer og 4 5-Sengs Sovestuer. I Tagetagen findes for hver 36 Alumner 2 Opholdsstuer, 1 Spisestue m. v.

*Afdeling G.* er en Tværfløj eller Vinkelbygning paa Afdeling F. Den har Plads til 36 mandlige Halvasylister. Stueetagen rummer 2 13-Sengs og 2 5-Sengs Sovestuer m. v. I Tagetagen findes 1 Opholdsstue, 1 Spisestue, 1 Besøgsstue, 1 Køkken.

*Afdeling H.* (Kvindeasyl) har Plads til 72 kvindelige Asylister. Iøvrigt er Afdeling H. indrettet nøjagtigt som Afdeling F.

*Afdeling I.* er Tværfløj til Afdeling H. Den huser 36 kvindelige Halvasylister og Pigebørn. Personalet bestaar af 1 Førsteplejerske, 4 Plejersker eller Elever. Iøvrigt er Afdeling I. indrettet nøjagtigt som Afdeling G.

*Afdeling K.* (Kvindehjem) er en aaben Afdeling for 48 arbejdsføre Kvinder. Personalet udgør: 1 Førsteplejerske og 3 Plejersker eller Elever. Afdelingen bestaar i Stueetagen af 4 6-Sengs og 2 12-Sengs Sovestuer m. v. I Tagetagen findes i Bygningens Midte en stor Spise- og Opholdsstue.

Af de forannævnte Afdelinger forestaas Afdelingerne C., D., E., F. og H. af Plejemødre; de øvrige af 1ste Plejersker eller 1ste Plejere.

*Afdeling L.* (Legathuset) rummer foruden Inspektricens Bolig Plads til 6 arbejdsføre kvindelige Alumner.

*Afdeling S.* (Sygehuset) har 16 Sengepladser, idet der i Stueetagen findes 2 4-Sengs, 2 1-Sengs og 2 3-Sengs Sovestuer.

chef, der desuden er Hovedkasserer, en Hovedbogholder, en Fuldmægtig og en Kontorist. Der findes 2 honorarlønnede Revisorer.

### **7. Den kontrollerede Familiepleje.**

Denne ledes af Forstanderen for Gl. Bakkehus med nogen Bistand fra 3 andre af Anstaltens Tjenestemænd. Antallet af Alumner i kontrolleret Familiepleje er stærkt stigende.

*København i Juni 1931.*

**Bestyrelsen.**



*Økonomibygningen* er een sammenbygget Bygning rummende Vaskeri, Køkken, Kedelhus og Badeanstalt.

*Vaskeriet*, der ledes af en Oldfrue, har en stor Vaskerihalle med Damp-rulle, 3 Vaskemaskiner, 2 Centrifuger, Tøjtørringsheste m. v. Hallen staar i direkte Forbindelse med Strygestuen, hvor den store Koldrulle findes.

*Køkkenet*, der ledes af en Økonoma, har foruden en Række mindre Lokaler (Smørrebrødsstue, Kolonialrum, Osterum m. v.) et meget stort Hovedlokale, hvori bl. a. findes 7 Dampgryder med 1 350 Liters Indhold og et Oliefydingskomfur. Køkkenet er udstyret med Fryseanlæg, Kølleanlæg og elektrisk drevne Maskiner.

I *Kedelhuset* findes 6 Lav- og 1 Højtrykskedel m. v. samt i et tilstødende Lokale et Vandfilter (Vandblødgøringsbeholder), Varmtvandsbeholdere og forskellige elektrisk drevne Motorer og Pumper. Umiddelbart Syd for Kedelhuset er et Brændselsskur, der kan rumme ca. 150 Tons Kul. I Skuret findes desuden Smedeværksted. Dampskorstenen er 30 m høj.

Kvindehjemmet (Afd. K.) er den eneste Alumneafdeling, hvor Opvarmningen sker ved Kakkelovne; alle de øvrige er centralopvarmede fra Anstaltens Kedelhus, hvori findes en Højtryks- og 6 Lavtrykskedler. Hovedgaarden har et særskilt Kedelrum med 2 Kedler, der forsyner denne med Centralvarme og varmt Vand. Lægeboligen er forsynet med et særskilt Varmeanlæg.

*Badebygningen* findes i Økonomibygningens vestligste Del. Der er Kar- og Brusebad for saavel Funktionærer som Alumner.

*Hovedgaarden* (den tidligere Gæstgivergaard). I Hovedbygningens Stueetage findes Anstaltens, Lægens og Forstanderens Kontorer samt Forstander-Lejlighed. I Tagetagen findes Bestyrelseslokaler, Gæsteværelser m. v. I Salsbygningen findes Festsalen, 2 Samlingsstuer og 24 Funktionærværelser. I Nordfløjen findes Heste- og Svinestalde, Lager, Snedkerværksted, Slagtehus samt (i Loftetagen) Møbelmagasin, Fourageloft m. v.

Den almindelige Anstalts samlede Personale omfatter foruden Anstaltslederne (Lægen og Forstanderen) 1 Fuldmægtig, 1 Maskinmester, 1 Gartner, 1 Inspektrice, 6 Plejemødre (hvoraf 1 Natplejemoder), 1 Økonoma, 1 Oldfrue, 1 Sygeplejerske, 1 1ste Plejer, 3 1ste Plejersker, 1 Depotmedhjælper, 1 Vaskeribetjent, 1 Haandværker, 1 Vægter, 1 Skræderinde, 1 Køkkenassistent, 1 Kontorist, 4 Fyrbødere, hvoraf 1 faglært, 53 Plejere og Plejersker (derunder medregnet Eleverne), 1 Gartnermedhjælper og 1 Chauffør, hertil Køkkenpiger, Vaskeripiger, Afdelingspiger, ialt ca. 20.

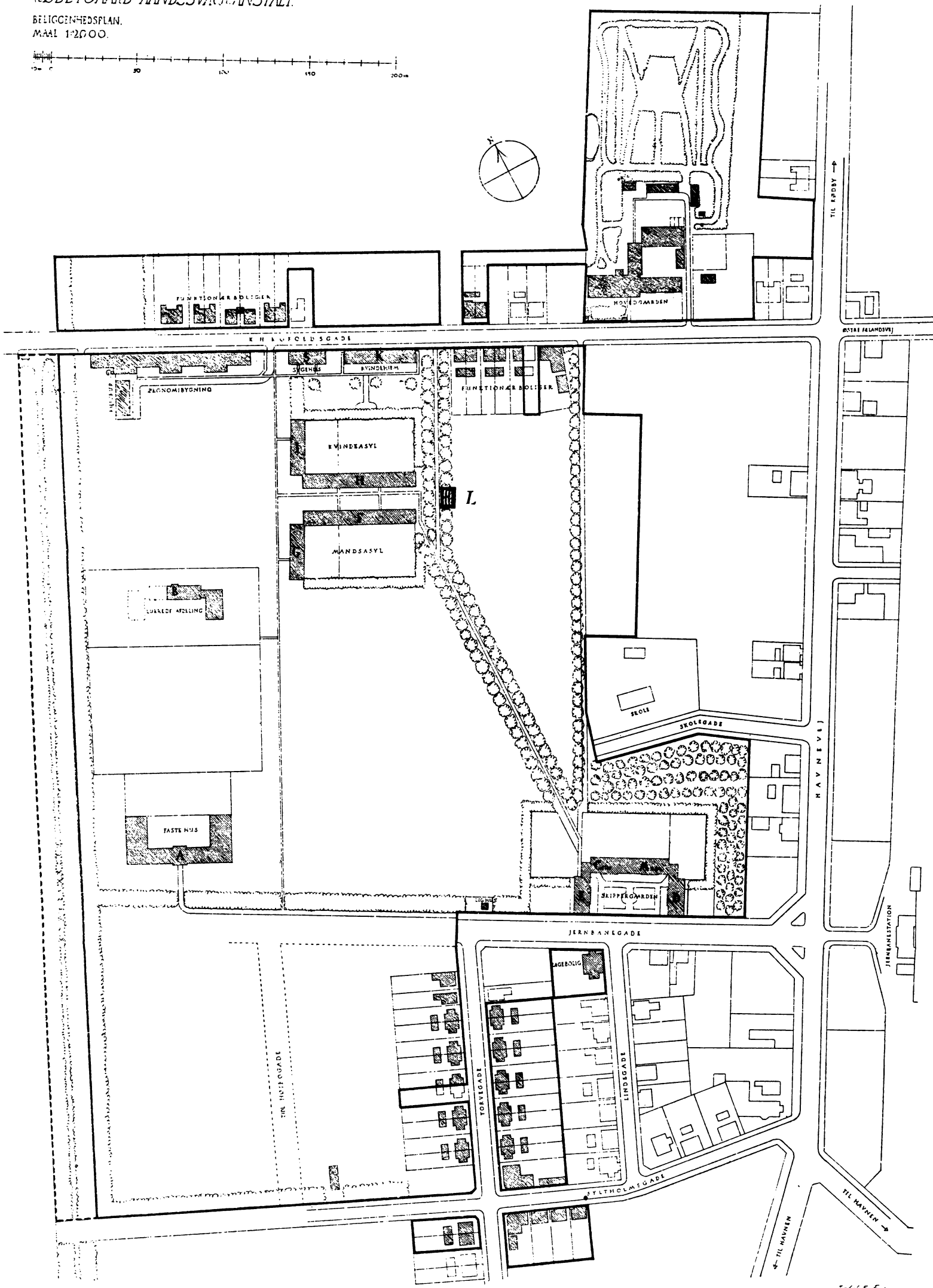
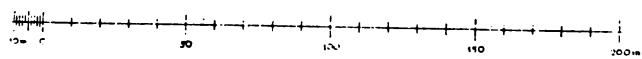
Det for de lukkede Afdelinger specielle Personale er 2 Overplejere, 4 1ste Plejere og 22 Plejere.

## 6. Anstaltens Hovedkontor.

Dette findes i en Villa paa Gl. Bakkehus. Her findes Anstaltens centrale Administration og Bogholderi. Personalet bestaar af en Kontor-

# RØDBYGAARD AANDSSVAGEANSTALT

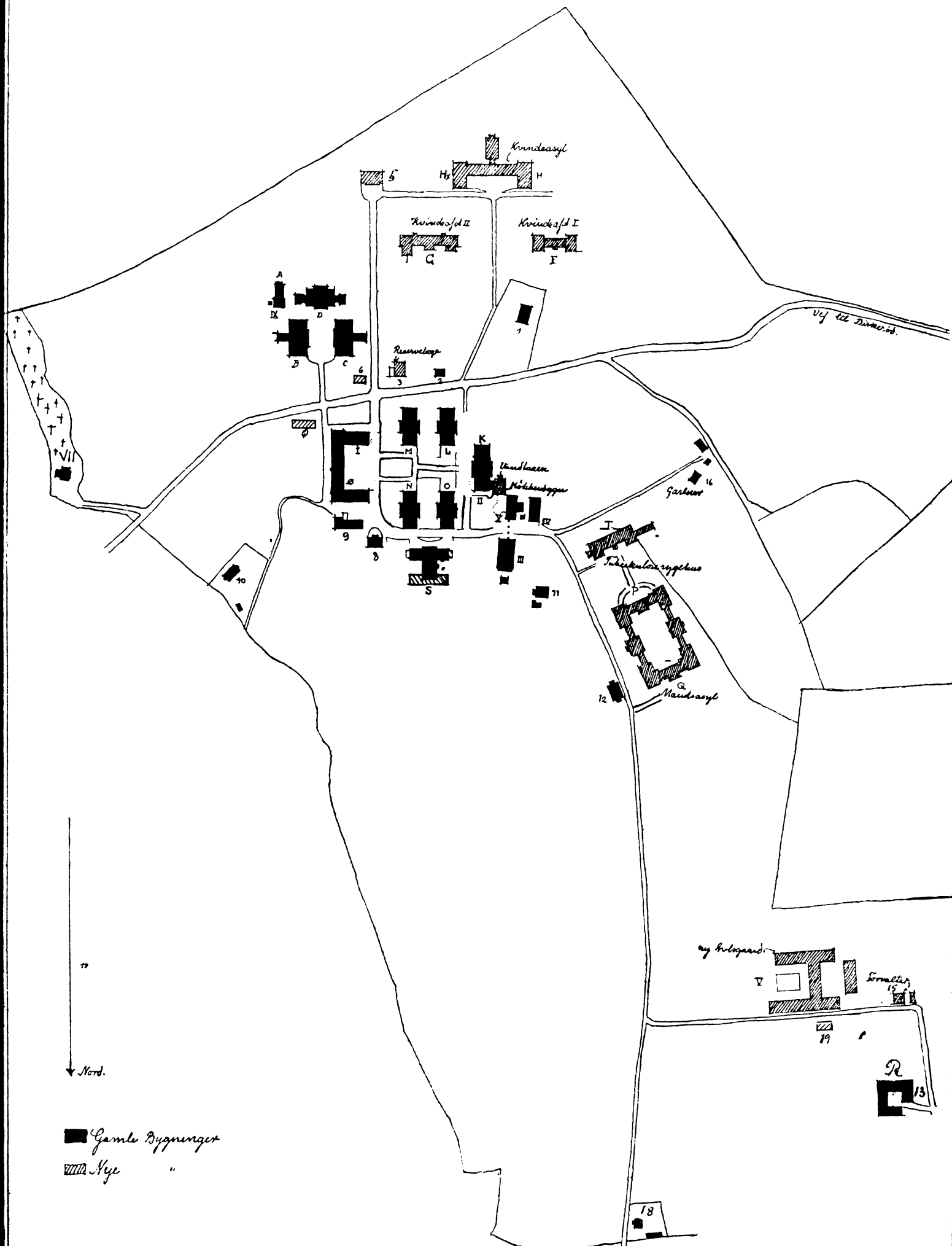
BELIGGENHEDSPLAN.  
MAAL 1:2000.



Overigtsplan.  
 EBBERØDGAARD AANDSSVAGEANSTALT

1:4000

M. 100 90 80 70 60 50 40 30 20 10 0 50 100 150 200 M.



■ Gamle Bygninger  
 ▨ Nye

DIS-Danmark



1 1 9 3 7 3